

RE-3081

M. A. (Part- I) Examination

April / May – 2010

Sanskrit : Paper - III

(अलङ्कारशास्त्र)

(१) संस्कृतकाव्यशास्त्र – उद्भव – विकास॥

(२) ध्वन्यालोकः (उद्योत-१) आनन्दवर्धन॥

(३) काव्यप्रकाशः (उल्लास-४) मम्मट॥

(४) काव्यमीमांसा (अध्याय १-४) राजशेखर॥

(५) पाश्चात्य काव्यशास्त्र

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70/100

सूचना/Instructions :

(१)

नीचे दशांशवैल निशानीवाणी विगतो उत्तरवही पर अवश्य लखवी. Fillup strictly the details of signs on your answer book.	Seat No. :
Name of the Examination :	<input type="text"/>
<input type="text"/> M. A. (Part - 1)	<input type="text"/>
Name of the Subject :	<input type="text"/>
<input type="text"/> Sanskrit - 3	<input type="text"/>
Subject Code No. : <input type="text"/> 3 <input type="text"/> 0 <input type="text"/> 8 <input type="text"/> 1	Section No. (1, 2,.....): <input type="text"/> Nil
Student's Signature	

(२) रेगलयुर विद्यार्थीओ माटे कुल गुण-७० अेकसटर्नल माटे १०० छे.

(2) Total marks : 70 (For Regular Students)

100 (For External Students)

१ नीयेनामांथी गमे ते बे विशे समीक्षात्मक नोंध लखो : १४

1 Write cirtical notes on any two of the following : 14

(१) अलङ्कारशास्त्र-अलङ्कारसंप्रदाय-अलङ्कार।

(२) रीतिसंप्रदाय।

(३) अलंकारशास्त्रमां कुंतकनुं प्रदान

(3) Kuntaka's contribution in Alankarashastra

(४) काव्यरस-उपकरणानि।

२ (अ) नीयेनामांथी गमे ते अेक गद्यखंडनुं सानुवाह विवरण करो : ५

2 (a) Explain any one of the following with translation : 5

- (१) यथा आलोकार्थी सन्नपि दीपशिखायां यत्नवान् जनो भवति, तदुपायतया। न हि दीपशिखामन्तरेण आलोकः सम्भवति। तद्वद् व्यङ्ग्यमर्थ-प्रत्यादृतो जनो वाच्येऽर्थे यत्नवान् भवति। अनेन प्रतिपाकस्य कवेर्व्यङ्ग्यमर्थं प्रति व्यापारो दर्शितः।
प्रतिपाद्यस्यापि तं दर्शयितुमाह – यथा पदार्थद्वारेण वाक्यार्थः सम्प्रतीयते। वाच्यार्थपूर्विका तद्वत् प्रतिपत्तस्य वस्तुनः।
- (२) सोऽर्थो यस्मात् केवलं काव्यार्थतत्त्वज्ञैरेव ज्ञायते। यदि च वाच्यरूपएवासावर्थः स्यात्, तद् वाच्यवाचकस्वरूपपरिज्ञानादेव तत्प्रतीतिः स्यात्। अथ च वाच्यवाचकलक्षणमात्रकृतश्रमाणां काव्यतत्त्वार्थभावना-विमुखानां स्वरश्रुत्यादिलक्षणमिवाप्रगीतानां गान्धर्वलक्षणविदामगोचर-एवासावर्थः।

- (अ) आनन्दवर्धने करेल ध्वन्यभाववादीओनुं षंउन विगते यर्यो. ८
- (b) Discuss in detail the refutation of ध्वन्यभाववादिन् 9
by आनन्दवर्धनः।

अथवा/OR

- (अ) आनन्दवर्धनना मतानुसार ध्वनिनुं स्वरूप सभजवी उद्योत-१ना ध्वनिना ८
प्रकारे सोदाहरण सभजवो.
- (b) Describe the nature of ध्वनि according to आनन्दवर्धन 9/12
and explain with illustrations divisions of ध्वनि as उद्योत-१.

- ३ (अ) नीयेनाभिधी गभे ते अेक गद्यषंउनं सानुवाद विवरण करो : ५
- 3 (a) Explain any **one** of the following with translation : 5

- (१) लोके प्रमदादिभिः स्थाय्यनुमानेऽभ्यासपाटववतां काव्ये नाट्ये च तैरेव कारणत्वादिपरिहारेण विभावनादिव्यापारवत्त्वादलौकिकविभावादिशब्द व्यवहार्यैः ममैवेते शत्रोरेवैते तटस्थस्यैवेते न ममैवेते न शत्रोरेवैते न तटस्थस्यैवेते इति सम्बन्धविशेषस्वीकारपरिहारनियमानध्यवसायात् साधारण्येन प्रतीतैरभिव्यक्तः सामाजिकानां वासनात्मकतया स्थितः स्थायी रत्यादिकः नियतप्रमातृगतत्वेन स्थितोऽपि साधारणोपायबलात् तत्कालविगलितपरिमितप्रमातृभाववशोन्मिषितवेद्यन्ततरसम्पर्कशून्यापरिमित-भावेन प्रमात्रा सकलससहृदयसंवादभाजा साधारण्येन स्वाकार इवाभिन्नोऽपि गोचरीकृतश्चर्व्यमाणतैकप्राणो विभावादिजीवितावधिः पानकरसन्त्यायेन चर्व्यमाणः।
- (२) स्वतःसंभवी न केवलं भणितिमात्रनिष्पन्नो यावद् बहिरप्यौचित्येन संभाव्यमानः। कविना प्रतिभामात्रेण बहिरसन्नपि निर्मितः कविनिबद्धेन वक्त्रेति वा द्विविधोऽपर इति त्रिविधः। वस्तु वालंकारो वाऽसाविति षोढा व्यञ्जकः। तस्य वस्तु वाऽलंकारो वा व्यङ्ग्य इति द्वादशभेदोऽर्थशक्त्युद्भवो ध्वनिः।

- (બ) 'કાવ્યપ્રકાશને અનુસરીને ભટ્ટ નાયકનો રસ વિચાર સમજાવો. ૯
- (b) Explain भट्ट नाटक'S view on Rasa as given in 9
काव्यप्रकाशः.
- अथवा/OR**
- (બ) મમ્મટ અનુસાર વિગતે સમજાવો - અષ્ટાદશ ભેદાઃ. ૯
- (b) Explain in detail અષ્ટાદશ ભેદાઃ according to મમ્મટ. 9
- ૪ (અ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક સાનુવાદ સવિસ્તર સમજાવો : ૫
- 4 (a) Explain in detail any **one** of the following in detail : 5
(૧) ઉપકારકત્વાદલક્ષ્ણઃ સપ્તમમઙ્ગમ્ ઇતિ યાયાવરીયઃ।
(૨) સા ચ દ્વિધા કારયિત્રી ભાવયિત્રી ચ। કવેરુપકુર્વાણા કારયિત્રી।
સાઽપિ ત્રિવિધા સહજાઽઽહાર્યોપદેશિકી ચ।
- (બ) રાજશેખર અનુસાર ભાવયિત્રી પ્રતિભા સમજાવી કાવ્યાસ્વાદમાં ૯
ભાવકની ભૂમિકા સમજાવો
- (b) Explain the concept of ભાવયિત્રી પ્રતિભા according to 9
રાજશેખર and bring out the position of a भावक – in the
enjoyment of poetry (काव्यास्वाद).
- अथवा/OR**
- (બ) કાવ્યમીમાંસામાં વર્ણવેલ કાવ્ય પુરુષનું રૂપક સ્પષ્ટ કરો. ૯
- (b) Explain the metaphor of काव्यपुरुष described in 9
काव्यमीमांसा.
- ૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે વિશે નોંધ લખો : ૧૪
- 5 Write notes on any **two** of the following : 14
- (૧) પ્લેટોના કવિ સામેના અક્ષેપો
(1) Plato's allegations against poets
(૨) ડ્રાઈડનના કાવ્ય સંબંધી વિચારો
(2) Dryden's views about poetry
(૩) કાવ્યમાં ઉદાત્તની વિભાવના
(3) The concept of sublime in poetry
(૪) કાવ્યશાસ્ત્રમાં એરિસ્ટોટલનું પ્રદાન
(4) The contribution of Aristotle in poetics.